SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Vastaus

17.1.2019

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HE 15/2017, HE 57/2017, HE 71/2017, HE 15/2018, HE 16/2018 vp,

Vastaus kansanedustaja Anna-Maja Henrikssonin perustuslakivaliokunnan kuulemisessa 16.1.2019 esittämään kysymykseen

Valinnanvapauslain 85 §:n merkitys järjestelmän valtiontukiarvioinnissa

Valinnanvapauslain 85 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta asettaa maakunnan liikelaitokselle erityinen palveluvelvoite tuottaa suoran valinnan palveluita maakunnan asukkaille, jos suoran valinnan palveluiden tarjonta maakunnan alueella ilman palveluvelvoitteen asettamista ei ole riittävää takaamaan palveluiden saatavuus maakunnan alueella perustuslain 19 § 3 momentin edellyttämällä tavalla. Tällä velvoitteella taataan viimesijassa maakunnan mahdollisuus toteuttaa järjestämislain 22 §:ssä säädetty maakunnan liikelaitoksen tehtävä tuottaa palvelut, jos niitä ei ole saatavilla lainsäädännön, palvelustrategian tai maakunnan palvelulupauksen mukaisesti.

Säännös on tarkoitettu sovellettavaksi vain poikkeustilanteissa. Maakunnalla tulee olla omaa palvelutuotantoa siinä määrin, että se kykenee viimekädessä huolehtimaan yhdenvertaisten ja riittävien palveluiden saatavuudesta kaikissa tilanteissa. Mikäli yksi tai useampi merkittävä palveluntuottaja syystä tai toisesta lopettaa nopealla aikavälillä toimintansa tietyllä alueella, voi syntyä tilanne, jossa maakunnan liikelaitoksen eriytetyn suoran valinnan palvelutuotannon ei olisi taloudellisesti mahdollista laajentaa nopeasti omaa palvelutuotantoaan alueelle pelkästään lain 65-69 §:ssä määritellyillä korvauksilla. 85 § mahdollistaa maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelutoiminnalle aiheutuvien lisäkustannusten korvaamisen tällaisessa tilanteessa. Suoran valinnan palveluista maksettavien korvausten periaatteet on määritelty siten, että korvaukset maksetaan kaikille tuottajille yhdenvertaisin periaattein eivätkä korvaukset aiheuta kilpailullista vääristymää palveluntuottajien välillä. Euroopan komission SGEI-päätöksen mukaisten menettelyjen noudattaminen 85 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa turvaa sen, että vaikka toiminnan myöhemmin tulkittaisiinkin joltain osin olevan taloudellista, ei poikkeustilanteessa maakunnan liikelaitokselle maksettava lisäkorvaus muodostuisi valtiontukisääntelyn kannalta ongelmalliseksi.

Pykälässä tarkoitettu palveluvelvoite olisi luonteeltaan kuin Euroopan Unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 106 artiklan 2 kohdan mukaisten yleisen taloudellisen edun palveluiden (SGEI) tuotantoa koskeva palveluvelvoite. 85 §:ää sovellettaisiin kuitenkin riippumatta siitä, tulkittaisiinko toiminnan olevan luonteeltaan taloudellista vai ei-taloudellista. Siten 85 §:n sääntelyllä ei ole vaikutusta hallituksen esityksessä omaksuttuun lähtökohtaan, jonka mukaan Suomen valinnanvapausmallissa on EU-oikeudellisesti arvioituna ensisijaisesti

kyse sellaisesta ei-taloudellisesta toiminnasta, johon ei sovelleta SEUT:n kilpailuoikeudellisia ja valtiontukea koskevia määräyksiä.

Kokonaisvaltaisen punninnan perusteella hallitus on katsonut, että uudistuksen jälkeenkin Suomen julkinen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmä on kokonaisuudessaan luonteeltaan ensisijaisesti ei-taloudellinen. Edelleen hallitus on todennut erityisesti, että valinnanvapausjärjestelmässä suoran valinnan palvelutuotantoa voidaan perustellusti pitää ei-taloudellisena toimintana. EU:n valtiontukisäännöt eivät tule sovellettavaksi, kun kyse on ei-taloudellisesta toiminnasta.

Valinnanvapausjärjestelmä on laadittu mahdollisimman kilpailuneutraaliksi ja potentiaaliset kilpailua vääristävät elementit on minimoitu. Tästä johtuen siinäkin tapauksessa, että jokin osa järjestelmästä katsottaisiin myöhemmin taloudelliseksi ja siten EU:n valtiontukisääntelyn piiriin kuuluvaksi, olisi järjestelmä ministeriön arvion mukaan yhteensopiva valtiontukisääntelyn kanssa. Valinnanvapauslain 85 § on osa sitä kokonaisuutta, joka turvaa sääntelyn yhteensopivuuden unionin kilpailusäännösten kanssa.

Lisätietoja:

Hallitusneuvos Kalle Tervo, p. 0295 163 045, kalle.tervo@stm.fi